

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат
Бојана Попадић

Тема
Однос раног искуства и психолошке сепарације–индивидуације адолесцената

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду на седници одржаној 22.04.2016. године</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Марија Зотовић, редовни проф. за ужу научну област Психологија, Одсек за психологију Филозофског факултета у Новом Саду изабрана у звање 26.9.2013, ментор</p> <p>др Ивана Мићић, ванредни професор за научну област Психологија, Одсек за психологију, Филозофског факултета у Новом Саду, предмети из области из Развојне психологије, изабрана у звање 4.3.2016, члан</p> <p>др Тајана Стефановић Станојевић, редовни професор за научну област Психологија, Универзитет у Нишу, Одсек за психологију Филозофског факултета, предмети из области Развојне психологије, изабрана у звање 15.4.2013, члан</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме:</p> <p>Бојана (Раде) Попадић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република:</p> <p>8.01.1986. године, Сарајево, Босна и Херцеговина</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:</p> <p>9.12.2011. године, Пале, Филозофски факултет у Источном Сарајеву, „Релације између афективне везаности, појма о себи и перцепције родитељског понашања раних адолесцената“</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p> <p>Психологија (Развојна психологија)</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Однос раног искуства и психолошке сепарације-индивидуације адолесцената

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација се састоји из 9 поглавља, која укључују списак коришћене литературе и прилоге.

Рад има 247 страна, садржи уводни, теоријски и емпиријски део. Теоријски део се састоји од 3 поглавља, а емпиријски део садржи 4 поглавља.

Прво поглавље теоријског дела има 35 страна и бави се теоријским концептуализацијама психолошке сепарације–индивидуације. У оквиру поглавља су изложене теорије Питера Блоса и Маргарет Малер и посебно су теоријски објашњени сепарација и индивидуација. Друго поглавље се бави објашњењем концепта раног искуства. У оквиру овог поглавља приказани су концепти афективне везаности, дисфункционалних когнитивних шема и самопоштовања и састоји се од 67 страна. Сва три конструкта која се односе на рано искуство адолесцената развијају се у процесу раног односа са примарним старатељима, у смислу да су осећаји сигурности, бриге, топлине и заштите неопходни за развој сигурне базе, функционалних когнитивних шема, те адекватног самопоштовања. Приказана је теоријска концептуализација сва три конструкта: афективне везаности, дисфункционалних когнитивних шема, као и самопоштовања. На крају сваког поглавља приказан је однос са сепарацијом - индивидуацијом, ослањајући се на теоријску основу и новија истраживања. Треће поглавље односи се на преглед емпиријских истраживања која су у вези са испитиваним конструктима и састоји се од 13 страна. У оквиру овог поглавља приказан је преглед досадашњих истраживања у којима су испитиване релације психолошке сепарације–индивидуације, афективне везаности, дисфункционалних когнитивних шема, самопоштовања и социодемографских варијабли.

Емпиријски део рада има 25 страна и обухвата поглавља о спроведеном истраживању, у оквиру којих су приказани: проблем, циљеви и хипотезе истраживања, операционализација варијабли, инструменти и провера факторских структура инструмената, процедура прикупљања података и карактеристике узорка испитивања и статистичких техника коришћених за обраду података. У оквиру поглавља које се односи на резултате истраживања (29 страна), приказ је организован у односу на постављене циљеве истраживања и укључује: дескриптивне показатеље, одређивање образаца афективне везаности применом методе груписања кластер анализе, допринос образаца афективне везаности, дисфункционалних когнитивних шема и самопоштовања предикцији сепарације–индивидуације адолесцената и испитивање разлике између група различитих социодемографских карактеристика испитаника. У оквиру поглавља које укључује дискусију (21 страна) износе се тумачења добијених података у односу на резултате досадашњих истраживања и теоријске поставке. У поглављу које следи после дискусије (9 страна) представљени су закључци истраживања и издвојени најзначајнији резултати. Указано је на теориске и практичне доприносе ове студије, и размотрене су импликације за будућа истраживања. У оквиру поглавља које се односило на ограничења истраживања и препоруке (1 страна) наведена су нека ограничења која се односе на употребу инструмента УПИПАВ-Р, те препоруке за будућа истраживања.

Литература је наведена у делу који има 20 страна, а део који садржи прилоге броји 22 стране.

У раду се налазе 44 табеле, 3 слике, 1 графикон и 253 референце.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Теоријски део дисертације представља увод и основу за постављање проблема и спровођење истраживања које је приказано у емпиријском делу. Теоријски део садржи све потребне целине. У њему је дат приказ теоријских сазнања и приступа, као и резултата претходних истраживања када се ради о конструктима који су у директној и индиректној вези са основним концептом овог истраживања. У оквиру прве целине теоријског дела анализирају се теоријски приступи у овој области и представља теоријска концепција која представља основу овог рада.

У целини, теоријски део садржи све елементе који су потребни за формулисање истраживачких питања и креирање нацрта истраживања, што значи да ова целина представља адекватну основу за емпиријски део рада.

Емпиријски део рада кандидаткиња започиње постављањем основног истраживачког питања. Комисија сматра да је постављени проблем теоријски заснован, као и да има одређену практичну

димензију, па се може рећи да је проблем истраживања добро одабран и формулисан. У узорак истраживања је укључено 1027 испитаника, узраста од 12 до 25 година. Кандидаткиња је у истраживању користила низ актуелних мерних инструмената, адекватно одабраних и усклађених са теоријским концептима на којима је проблем заснован. Сви примењени инструменти су адекватно и детаљно приказани - у смислу структуре, предмета мерења, релевантних психометријских карактеристика и начина мерења конструкта који је инструментом операционализован. У обради података коришћене су адекватне статистичке методе.

Резултати истраживања приказани су јасно, прегледно и исцрпно, према претходно постављеним циљевима.

Свака од анализа у вези са постављеним циљевима пропраћена је **дискусијом** која нуди опсежну анализу података добијених истраживањем, теоријски добро утемељену и поткрепљену емпиријским подацима.

У закључку кандидаткиња сумира добијене резултате и отвара низ питања која представљају важне смернице за унапређење даљег истраживачког рада, али и за практични рад са адолесцентима.

Списак референци је обиман и указује на коришћење адекватне, актуелне литературе.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

Нема објављених радова на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати добијени у овом истраживању потврђују очекивање, формулисано на основу Теорије афективне везаности, о постојању четири обрасца афективне везаности, као и очекивање да се више од 50% испитаника налази у категорији сигурно афективно везаних.

Утврђено је да су неке дисфункционалне когнитивне шеме предиктори димензија психолошке сепарације-индивидуације, те да је највећи допринос у оквиру модела у објашњењу димензија *негирање потребе за другим, сепарациона анксиозност и спутаност због родитељске контроле*. Од појединачних доприноса пак показало се да је шема *жртвовање* значајан предиктор четири димензије сепарације-индивидуације (*негирање потребе за другим, здрава независност, чежња за детињством и сепарациона анксиозност*), а шеме *напуштање, подређивање и грандиозност* предиктори су који остварују значајан допринос у објашњењу три димензије психолошке сепарације-индивидуације. *Подређивање* остварује значајан допринос у објашњењу димензија *негирање потребе за другим, спутаност због родитељске контроле и здрава независност*, шема *напуштање* у објашњењу димензија *негирање потребе за другим, здрава независност и сепарациона анксиозност*, а шема *грандиозност* у објашњењу димензија *спутаност због родитељске контроле, здрава независност и чежња за детињством*. Шеме *недовољна самоконтрола, симбиоза и неуспех* предиктори су који остварују значајан допринос у објашњењу две димензије психолошке сепарације-индивидуације. Шема *недовољна семоконтрола* остварује значајан допринос димензијама *здрава независност и сепарациона анксиозност*, шема *симбиоза* димензијама *спутаност због родитељске контроле и сепарациона анксиозности*, а шема *неуспех* димензијама *спутаност због родитељске контроле и здрава независност*. Шеме *подређивање, жртвовање, неуспех и симбиоза* су из домена *оштећење аутономије*; *напуштање* из домена *дисконекција*, а *грандиозност и недовољна самоконтрола* из домена *оштећење граница*. Показало се да су сви домени дисфункционалних когнитивних шема значајни предиктори у објашњењу психолошке сепарације-индивидуације, с тим што сви домени остварују значајан допринос објашњењу димензија *спутаност због родитељске контроле и сепарациона анксиозност*, док по два домена објашњавају допринос димензија *негирање потребе за другим (дисконекција, оштећење аутономије)*, *здрава независност (дисконекција, оштећење граница)* и *чежња за*

детињством (оштећење аутономије, оштећење граница). Здрава независност у вези је са шемама из домена дисконекција и оштећење граница. Ови обрасци су у вези са психолошком сепарацијом–индивидуацијом јер шеме из овог домена карактерише проблем самосталног функционисања, нерешене симбиозе и немогућности сепарације и аутономног функционисања.

Најзаступљеније дисфункционалне когнитивне шеме у истраживању су напуштање, жртвовање, подређивање, непопустљиви стандарди, симбиоза, грандиозност.

Обрасци афективне везаности и димензије самопоштовања не остварују значајан допринос објашњењу психолошке сепарације–индивидуације, с тим што је позитивна димензија самопоштовања остварила значајан допринос објашњењу димензије *чезња за детињством*. Адолесценти који имају ниже самопоштовање више чезну за детињством, што је објашњено карактеристиком ове димензије која представља заостатак симбиотске фазе раног детињства, па је повезана са потребом за враћањем у ту сигурност, а висок резултат указује на страх од изазова које са собом носи одрасло доба. У периоду адолесценције остварује се трансфер афективне везаности са родитеља на вршњаке, што доприноси удаљавању од родитеља.

Резултати су показали да постоје разлике између младића и девојака у погледу свих димензија психолошке сепарације–индивидуације и да мушки пол постиже више резултате на свим димензијама, изузев на димензији *спутаност због родитељске контроле*. Резултати су показали и да постоје статистички значајне разлике у скоровима на свим димензијама сепарације–индивидуације у односу на узраст испитаника. Адолесценти узраста од 15 до 17 година највише негирају потребу за другим, и у највећем степену се осећају спутаним због родитељске контроле. Највећи степен здраве независности постигли су адолесценти узраста од 21 до 25 година, а адолесценти узраста од 18 до 20 година највише чезну за детињством и осећају сепарациони страх.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Испитивање је спроведено по стандардима психолошких истраживања, на узорку одговарајуће величине, уз довољан број посматраних варијабли, одговарајућу методологију прикупљања и обраде података, адекватну интерпретацију, тако да су добијени резултати уверљиви.

Резултати истраживања организовани су према постављеним циљевима и хипотезама истраживања и приказани су јасно и прегледно помоћу табела и графикана, уз одговарајућа тумачења у тексту. Подаци добијени истраживањем су статистички обрађени помоћу адекватних статистичких анализа. Кандидаткиња је резултате истраживања јасно и прецизно тумачила, вршећи добру компарацију са резултатима из студија домаћих и страних аутора. Наведена литература је обимна, савремена и везана за истраживану проблематику. Кроз дискусију је остварено упоређивање података из литературе и резултата спроведеног истраживања. Указано је на теоријски и практични значај добијених резултата.

Комисија закључује да се приказ и тумачење резултата истраживања у оквиру дисертације могу сматрати адекватним и коректним.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
2. Дисертација садржи све битне елементе
3. Дисертација представља оригиналан допринос науци првенствено због теоријског и практичног значаја истраживачких питања на које одговара. Практични допринос резултата огледа се у томе што би стручњацима из праксе који раде на побољшавању менталног здравља ови резултати могли бити од помоћи да схвате тешкоће са којима се сусрећу адолесценти, што им може послужити у осмишљавању третмана и терапијског процеса за све оне који имају проблем са прилагођавањем.

4. Недостаци дисертације који би могли имати утицај на резултате истраживања нису уочени.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Марија Зотовић

др Ивана Михић

др Татјана Стефановић Станојевић
